

KONFERENCE-NYT

STOFMISBRUG 2016 – BEHANDLING VED EN SKILLEVEJ

Opsamling fra KABS-konferencen 8. og 9. marts 2016 i Vejle.

AF MARIANNE BÆKBØL

'Vi skal gå investeringsvejen, påvise, at det kan betale sig at investere i socialt arbejde, for det kan det', sagde Majbritt Berlau, da hun sluttede årets KABS-konference af den 9. marts. 'Ved at dokumentere, hvor og hvordan det kan betale sig at investere, kan det åbne dørene til økonomidrengene, og det er nødvendigt at erkende, at vi må tale deres sprog for at komme igennem.' Socialrådgivernes formand var et af de handlingsanvisende indslag på konferencen, der også var præget af alvorstunge analyser. I det følgende får du et indblik i et par af indlæggene på konferencen.

Recovery fjerner sig fra skadesreduktion

Psykolog og institutionschef i Oslo, Liese Reecke, lagde op til en problematisering af, hvad der sker, når Recovery bliver til ideologisk styring. I et historisk rids

fortalte Liese Reecke, hvordan Recovery-bevægelsen i Danmark, efter inspiration fra blandt andet USA, i starten af 1960'erne udgjorde et oprør. 'Galebevægelsen' ville ikke acceptere psykiatriens begreber og dens forestillinger om psykiske lidelser som kroniske tilstande. Samfundet skulle desuden gøre plads til de gale. Det var ikke de gale, der enten skulle tilpasse sig samfundet eller spærres inde. Bevægelsen stillede også krav om højere grad af selvforvaltning af medicin og selvvalgt brug af ydelser.

50 år senere er Recovery-tankegangen ændret radikalt. Den tidligere oprørsbevægelse har udviklet sig i takt med tidsånden, og det handler nu i stedet om kompliance og samarbejde. Udviklingen bevæger samtidig Recovery-orienteringen væk fra skadesreduktion, ligesom den nu udledes som organisatoriske strategier, hvor rammebetingelser og magtforhold, jævnfør Liese Reecke, ofte underkommunikeres.

Nyt mantra: Afholdenhed er den bedste skadesreduktion

Recke var samtidig bekymret for, at den seneste forandring af Recovery-begrebet i USA og England skal komme til Danmark. I England har man introduceret strategien 'Putting Full Recovery First'. Altså, at målet for Recovery er, at alle skal trappes ud og blive 'chemicalfree', det gælder også metadon. Ordet skadesreduktion er fjernet fra alle officielle tekster om misbrugsbehandling, for: 'Den bedste skadesreduktion er afholdenhed'. Som afskedsreplik afleverede Liese Reecke disse anbefalinger til imødegåelse af, at det samme skal ske i Danmark:

- Bæredygtige definitioner på Recovery i stofbehandling bør findes og formidles sammen med forskellige brugerrepræsentanter.
- Hvilke rammer, der bedst kan understøtte Recovery, bør overvejes.
- Hvilke kompetencer, som medarbejdere og brugere har brug for, og hvordan de får dem, bør overvejes.
- Rammer og begrænsninger, som mandater, lovgivning og økonomi sætter for den enkelte, bør formidles tydeligt.
- De skader, som stofbrugere kan pådrage sig i Recovery-baseret behandling, bør identificeres og reduceres.
- Overveje og udnytte, hvordan man kan støtte selvhjælp.

Forandret menneskesyn kræver en særlig bevidsthed i socialt arbejde

'Vi er alle en del af dette samfund og bliver påvirket af dets menneskesyn, og vi bliver påvirket af det i vores virke inden for socialt arbejde. For eksempel har den store forandring i kravet til selvansvar hos borgeren haft væsentlig indflydelse. Det skal vi være bevidst om', var lektor i sociologi på Aalborg Universitet, Marianne Skyttes indgangsreplik.

Hvor staten før var nødt til at gøre en indsats for at garantere arbejdsstyrkens vedligeholdelse, er en masse opgaver nu outsourcet til lande med billig arbejdskraft. Staten har ikke længere behov for de fattige som arbejdskraftreserve, og interessen for dem er derfor dalende. Hvor man før så mennesket som et homo socius, der ser sig selv som en del af samfundet og har

glæde af samfundet, er dette billede ændret i takt med konkurrencestatens overtag efter velfærdsstaten.

Præstationsindividet i konkurrencestaten

Mennesket ses nu som økonomisk drevet, nyttemaksimerende, kalkulerende og egoistisk. Alle er alene bundet til egne interesser. Dette giver mistænksomhed mod dem, der nyder godt af velfærdsstaten. Man er bekymret for, at der udvikler sig en kræve-mentalitet, hvis det er for let at få hjælp. Pligt går nu klart forud for ret til sociale ydelser. Denne liberale tankegang er med i udviklingen af vores socialpolitik og i udtænkningen af, hvordan man skal undgå, at de dovne får adgang til offentlige kasser. De, der ikke kan klare sig selv, skal gøre sig fortjent til hjælp fra os, der i modsætning til dem har styr på livet. Før tænkte vi, at vi alle kan risikere at få hjælp behov, men i dag tænker vi i stedet i 'os, der altid har stået tidligt op' og 'de dovne, der altid har ligget på den lade side'. Vi skal passe på, at de ikke bare får uhindret adgang til vores andres penge. Konkurrencestatens præstationsindivid vil tage ansvar for egen situation. Alle er i stand til at overskue deres muligheder og kan derfor også tage ansvar for sig selv. På samme måde er individet bevidst om de omkostninger, der er ved forskellige valgmuligheder, og derfor også villig til at betale prisen, hvis man skulle komme til at vælge forkert.

Slut med stolthed over at holde hånden under alle

Marianne Skytte opsummerede, at hvor vi tidligere som nation var stolte af, at vi kunne forsørge fattige på et nogenlunde niveau, er det noget andet i dag. For både rød og blå blok er det i stedet blevet til et grundlæggende problem for samfundet, at vi har borgere på overførselsindkomster, der kan leve nogenlunde o.k. uden at kunne bidrage i samme grad som os andre. I stedet for at skabe retfærdighed skal der nu skæres på ydelserne til fattige. Skytte beskrev, hvordan tidens ideal med at understøtte markedskræfterne vil medføre mere kynisme frem for mindre i de kommende år – og denne bølge, hvor socialt arbejde ses som en investering og ikke som omsorg, er langt fra slut.

Velkommen til diagnosekulturen

Der gik en direkte linje fra skitseringen af konkurrencestaten til en af dens udtryksformer – diagnosekul-

turen. Anders Petersen, lektor i sociologi på Aalborg Universitet, indledte sit oplæg ved at belyse udviklingen med at sætte konkrete tal på omfanget af psykiatrisk diagnostik. I den første psykiatriske diagnosemanual, DSM-I, der udkom i 1952, var der på cirka 100 sider beskrevet cirka 100 lidelser. I den seneste udgave fra 2013 bruges der omkring 1.000 sider på at beskrive hele 400 lidelser. Blandt de nytilkomne finder man lidelser som præmenstruel forstyrrelse, hamstringsforstyrrelse og nikotinafhængighed. Til gengæld er andre lidelser forsvundet som selvstændige diagnoser, for eksempel Aspergers Syndrom. Dette sagt for at understrege, at en diagnose er en social konstruktion, ikke en sandhed hugget i sten.

Har du x antal symptomer i en vis periode, lider du af y

Diagnosekulturen tog for alvor fart fra 1980, hvor man fjernede al psykodynamisk tænkning fra DSM-manualen. Herefter har man isoleret taget udgangspunkt i symptomer. Kulturen udtrykker i følge Anders Petersen en bio-medicinsk designet ordenslogik, der afspejles i diagnosernes filosofi. En filosofi, der alene spørger om, hvad det er for elementer, diagnosen indeholder. Dette afspejles i den dominerende tjekliste-diagnosticering: 'Har du x antal symptomer i en given periode, lider du af y'.

Og diagnosekulturen passer til konkurrencekulturen. Præstationsindividet skal være fleksibelt og omstillingsparat, hele tiden være på farten til nye udfordringer. En sådan vedvarende selvrealisering stemmer dog ikke overens med for eksempel længerevarende psykiske lidelser. Hvis mennesket har et symptom, må det derfor have en diagnose – og behandling.

Diagnoser individualiserer lidelser

En konsekvens af diagnosekulturens ensidige og strenge fokus på diagnoser er, at den medfører en hyper-individualisering af psykiske lidelser. De bliver til fejl i enkeltindviders hjerne og tænkning. Diagnosen dækker over en personlig uformåen – en fejl. På denne måde transformeres fattigdom og sociale problemer til sundhedsproblemer og dermed også til individuelle problemer. Det diagnostiske sprogbrug drejer fokus væk fra samfundsmæssige betingelser, og man risikerer helt at negligere den sociale kontekst. Og altså

også, at nogle lidelser eller forstyrrelser egentlig kan være helt normale reaktioner på syge omgivelser.

Diagnosebillettens bagside

En diagnose kan være til gavn, fordi den ofte er billetten til at indløse en lang række ydelser, tilbud og foranstaltninger. På den anden side er de negative konsekvenser til at få øje på, fordi individualiseringen af psykiatriske problemer blandt andet indebærer øget marginalisering. En diagnose er også et stigma, der kan afskære vejen til både uddannelser og jobs. En diagnose har det med at klæbe fast og får dermed en effekt, der rækker langt ud over lidelsen, ligesom den individualiserede diagnose risikerer at forstærke selvansvarliggørelsen for egen situation.

Også opmuntrende behandlingsnyheder

Rækken af lettere forstemmende oplæg blev udfordret af mere optimistiske og positive vinkler, både i fællessalen og under diverse parallelsessioner. Der var indslag om pårørende, der rådgiver hinanden på Facebook og i lokale selvbestaltede grupper rundt omkring i landet. Der var behandlere, som fortalte om vellykkede behandlingsindsatser i forhold til for eksempel unge, familier og gravide. De samfundsøkonomiske konsekvenser af heroinbehandlingen i form af bl.a. bedre overlevelse, bedre livskvalitet og mindre kriminalitet blev analyseret, og de nye 'Nationale retningslinjer for social behandling af stofmisbrug' blev budt velkommen og diskuteret i forhold til brugerperspektiv, kvalitet, evidens, sundhedsområdet, økonomi m.m.

Neurolog David Erritzøe opdaterede konferencedeltagerne om nye engelske forsøg med brug af psykedeliske stoffer i depressions-, angst- og afhængighedsbehandling - med opmuntrende resultater: Efter én behandling mod depression i form af psykoterapi under påvirkning af psilocybin stod den efter en uge nærmest på nul på symptomskalaen, og efter tre måneder var der stadig opnået en halvering af de oprindelige symptomer. Med hjernescanninger har man iagttaget, hvordan det psykedeliske stof forbinde områder i hjernen, der ellers ikke kommunikerer. Kort sagt fremmer psykedelika kommunikationen 'på tværs' i hjernen. Selv et år efter behandling er der mærkbare positive resultater. Den hidtidige forskning

på dette område bygger på få deltagere, da det er kostbart, tidskrævende ift. tilladelser og selve udførelsen og etisk udfordrende, men Erritzøe forudser, at forskningen nu vil gå hurtigere frem og udforske flere anvendelsesmuligheder. I undersøgelser af langtidseffekter af behandling af nikotinafhængighed var for eksempel 80 procent stadig nikotinfri et år efter behandling med psilocybin, ligesom flere andre lidelser stadig var dæmpet i væsentligt omfang.

Kampen mod narko er tabt

I smuk samklang med de nye forsøg med psilocybin blev det udråbt fra talerstolen, at 'kampen mod narko er tabt: Den har ikke fået mennesker til at stoppe med at bruge stoffer, og den er ikke på noget tidspunkt lykkedes med at mindske mængden af illegale rusmidler. Nogen steder'. Det var konklusionen fra den engelske journalist Johan Harri, efter at han igennem tre år havde studeret krigen mod narko. Dels ved at fordybe sig i litteratur og dels ved at besøge en række forskellige lande. Fra det barskt afstraffende Arizona til Portugal, hvor stofbrugere er blevet afkriminaliseret, og statens udgifter er flyttet fra bekæmpelse til behandling.

Det er ikke stofferne, der skaber afhængighed

Den portugisiske indsats er ændret i en erkendelse af, at det ikke er stoffer, der gør afhængig, men ensomhed, udsathed og marginalisering. For eksempel får masser af mennesker i forbindelse med sygdom og smerter mængder af morfin uden at udvikle afhængighed. Både erfaring og forskning påviser, at det er menneskers trang til trøst mod ensomhed, dårlig selvfølelse og isolation, der gør dem afhængige af et stof, ikke stoffet i sig selv.

I Arizona bliver stofbrugere sat i fængsel i teltlejr i ørkenen. Iført T-shirts med 'sober and clean'-print på maven, lænket til hinanden, når de skal bevæge sig fra et sted til et andet. Stofindtag, herunder cigaretrygning, straffes med isolation i fjerntliggende bure. Tilbagefaldsprocenten til stofbrug efter løsladelse nærmer sig 99. I Portugal ønsker man, at stofbrugere er en del af samfundet. Man fokuserer på uddannelses- og jobstøtte. Man gør sig umage for aktivt at vise stofbrugere, at de er ønskede medborgere. At de hører til. Her kan man konstatere, at rusmiddelbrug er faldet, omfanget af skader er reduceret ligesom

kriminaliteten. Hvad venter verden på? Der var ingen tvivl om, at Johan Harri advokerede stærkt for, at alle skal lade sig inspirere af lande som Portugal, Canada, Schweiz og deres ligesindede rundt omkring i verden.

Tilbage til investeringstanken

Konferencen bød også på en introduktion til Scandia-modellen – et regneværktøj, der kan beregne det økonomiske potentiale for den offentlige sektor ved sociale indsatser. Altså et værktøj, der for alvor kan gøre op med myten om, at forebyggelse ikke betaler sig. Og det var blandt andet dét værktøj, Majbritt Berlau var inspireret af, da hun rundede konferencen af. Hun tog loyalt udgangspunkt i konferencens tema: 'Behandling ved en skillevej' – ved at udråbe 'Afviklingsvejen' som død og uønsket - brolagt med konstanthjælpsloft, 225-timers-regel, integrationsydelse og lignende barberingstiltag. Det, hun vil have, er udvikling frem for afvikling. Det offentlige skal i stedet gå ad: 'Investeringsvejen'. Det skal helst hurtigt blive det nye sort at investere i socialt arbejde. For de fattiges skyld, men mest af alt, fordi det beviseligt kan betale sig, og man kan beregne sig frem til, hvor man skal sætte ind. Afviklingsvejen er nemlig dyr, selvom den umiddelbart sparer nogle penge her og der, fordi den på sigt reelt skaber mere fattigdom og dermed også flere sociale og sundhedsmæssige problemer. Investeringsvejen er udviklingsvejen, for offensive investeringer betaler sig, og ad den vej løser man sociale problemer frem for at skabe dem, påpegede socialrådgiverformanden overbevisende.

Således opildnet til kamp blev årets KABS-konference rundet af i løftet stemning. ■

SÆT X I KALENDEREN

I den sidste uge af september 2016 arrangerer Julius von Wright fra popNAD i samarbejde med Eric Allouche et halvdagsseminar i København.

Program, tid & sted oplyses på www.popNAD.com